

ZNAČAJAN PRILOG AFIRMACIJI AUTENTIČNOG DUHA ISLAMA Uz knjigu Asmira Salihovića; *Status Drugog u islamu*

Poznato je da su sve Objave u početku bile dočekanane s nepovjerenjem, podozrivo, čak i uz prijetnje i otvoreno neprijateljstvo prema poslanicima. Vremenom, otpori i osporavanja autentičnosti svake Objave su prestali, tako da se relativno brzo uspostavio princip prećutnog uzdržavanja od kritičkih komentara doktrinarnih razlika, uzajamno, iako formalno poštovanje između oficijalnih predstavnika i, u nešto manjoj mjeri, između sljedbenika različitih objavljenih religija. Bez obzira na manje-više poznate motive u koje na ovom mjestu nećemo zalaziti, treba ukazati na činjenicu da je samo islam do danas ostao izuzet iz ovog procesa globalne inter-religijske pacifikacije. Iako je, kao i sve objavljene religije, već na prve vijesti o objavi Kur'ana, islam dočekan otvoreno neprijateljski od većeg dijela pripadnika društvene zajednice u kojoj je Bog poslao ljudima svoju završnu poruku, ipak je i unutar te zajednice otpor porukama Kuran'ana već za života Muhammeda, a.s., zamijenila nepokolebljiva vjera njegovih sljedbenika.

Međutim, za razliku od odnosa prema drugim objavljenim religijama, početno neprijateljstvo pripadnika drugih objavljenih (ali i neobjavljenih) religija prema islamu kao objavljenoj vjeri, ne samo što nije prestalo, nego se tokom stoljeća pojačavalo, da bi poslednjih tridesetak godina preraslo u organizovanu, otvoreno islamofobičnu, tačnije rečeno, anti-islamsku kampanju globalnih razmjera. Oštrica ove kampanje bila je i ostala usmjerena na osporavanje statusa islama kao autentično objavljene religije, dok je njena realizacija u praksi uključivala širok dijapazon manipulacija preko *mejn strim* medija, od namjerno iskrivljenog, falsifikovanog prikazivanja suštine poruka Kur'ana, do sistematskog prikrivanja snažne afirmacije najviših vrijednosti humanističkih, civilizacijskih, moralnih i kulturnih vrijednosti upućenih cijelom čovječanstvu.

Knjiga Asmira Salihovića, *Status Drugog u islamu*, posvećena je izuzetno značajnom zadatku prikazivanja autentičnog duha Kur'ana, konkretno, otklanjanju zlonamjerno uvriježene predstave islama kao autistički fiksirane religije neprijateljski raspoložene prema drugim religijama i posebno, prema samom pojmu Drugog. Ovom zadatku autor Asmir Salihović pristupio je na najbolji mogući način, maksimalno odgovorno i temeljito. S naglašenim naučnim habitusom, uz doslijedno poštovanje svih ključnih principa tehnike naučnog istraživanja, detaljno je rekonstruisao izvorne, autentične stavove prema Drugom, formulisane u konstitutivnoj tradiciji islama. Time što se u realizaciji ovog cilja,

oslonio na Kur'an i hadise, kao primarne i apsolutno relevantne reference, autor Asmir Salihović je isključio svaku mogućnost zlonamjernog (kao i nenamjernog) pogrešnog tumačenja odnosa islama prema Drugom, kako u trans-temporalnoj perspektivi Božjih odredbi, tako i u ravni njihove konkretne primjene u društvenoj praksi islamske zajednice zasnovane na ovim principima. Knjiga je koncipirana u skladu s metodološki jasno promovisanim načelima beskompromisnog poštovanja autentičnosti izvora, odnosno, kompletnosti njihovog navođenja i objektivne tekstualne i kontekstualne analize svih elemenata. Nakon instruktivnog Uvoda, autor daje osnovne koordinate Teorijskog okvira svog rada, precizno određujući ključne pojmove istraživačkog projekta navodeći definicije konstitutivne tradicije; Kur'ana; hadisa; kao i definiciju Drugoga, koju efektno realizira komparacijom tradicionalnog shvatanja i nekih od najaktuelnijih savremenih teorija ovog pojma.

Na ovaj način, autor je pripremio teren za naredno poglavlje, naslovljeno Prikaz kur'anskog odnosa s Drugima. Sistematski podijeljen na punih jedanaest tačaka, ovaj Prikaz pokriva i detaljno predočava praktično sve aspekte odnosa s Drugim eksplicite naznačene u Kur'anu, u amplitudi koja počevši od temeljnih odredbi, preko miroljubive koegzistencije, natjecanja u dobrim djelima, poštovanja univerzalnog ljudskog dostojanstva, seže do preciziranja nijansi obaveza muslimana da vode dijalog sa sljedbenicima Knjige (židovima i kršćanima), tolerancije prema nemuslimanima, uvođenja pojma univerzalne pravde i principijelne destigmatizacije Drugog kao neprijatelja, uz puno uvažavanje njegovog integriteta i razlika koje to podrazumijeva.

U narednom poglavlju koje nosi naslov Odnos prema Drugom u hadisu Muhammeda, s.a.v.s., koncipiranom na osnovu najpouzdanijih hadisa, rekonstruisan je izvorni stav Muhammeda, s.a.v.s., prema Drugom kroz analizu svih aspekata njegovog statusa u islamskom pravnom sistemu i cjelini života muslimanske zajednice. Tako je u podzaglavlju 1. ovog dijela u 14 tačaka izložen detaljan pregled izvornih stavova Poslanika, s.a.s.v., prema Drugom, ne samo kao pripadniku zajednice nemuslimana, nego i kao pojedincu s univerzalnim ljudskim slobodama i pravima, uključujući preciziranje privatnih odnosa muslimana i nemuslimana, prihvatanja i uzvratanja poklona između njih, ženidbe muslimana s nemuslimankom itd. Podzaglavlje 2. jednako detaljno analizira moralnu i obrazovnu dimenziju odnosa Muhammeda, s.a.v.s., prema Drugom onako kako je sačuvan u hadisima. Sistematiziran u devet podtačaka, ovaj aspekt određuje obavezu muslimana da budu ljubazni i blagi prema nemuslimanima, da ih pomažu

u nevolji i posjećuju kada su bolesni, uz veći broj primjera takvog odnosa u praksi Muhammeda, s.a.v.s.

Treće podzaglavlje je posvećeno analizi socijalne i ekonomske dimenzije odnosa Muhammeda, s.a.v.s., prema Drugom. Kroz sedam tački navedeni su primjeri iz života Poslanika, s.a.s.v., prema Drugom, (nemuslimanima), koji su postali obaveza svih muslimana. Uz pažnju i dove prema nemuslimanima, brigu prema komšijama nemuslimanima, navedena je i obaveza poštovanja socijalne pravde i zaštite Drugoga, saradnja i dijalog sa svećenicima, te dobročinstvo ne samo prema nemuslimanima, nego i prema rodbini nemuslimana.

Uz naglašene kvalitete metodološkog, kritičkog i analitičkog pristupa, autor Asmir Salihović je u ovom istraživanju potvrdio i visok stepen kreativne sinteze konstatovanih rezultata koje je sumirao u poglavlju naslovljenom Slovo o Drugom. U duhu Kur'ana i hadisa, autor je ovdje istakao poštovanje Drugog kao temelj zdravog pojedinca i zdravog društva, uz ukazivanje na neophodnost međusobnog razumijevanja i poštovanja pravde, dostojanstva, slobode vjere, zaštite imovine i činjenja dobročinstava. Ocjenu o metodološki besprijekornom radu i naglašenom naučnom habitusu autora Asmira Salihovića, dodatno potvrđuje i način prezentacije kao i obim literature na kojoj se zasnivaju rezultati ove knjige. Podijeljena na primarne, sekundarne i internet izvore, bibliografija obuhvata impozantan broj relevantnih radova objavljenih na više svjetskih jezika, koji su ovdje citirani dosljedno, prema jednom od savremenih standarda.

U Zaključku, autor je još jednom koncizno definisao predmet i cilj svog istraživanja i ukazao na motive koji su ga podstakli da se posveti ovoj temi. Kako sam navodi, osnovni motiv je očekivanje da će "...kur'ansko-hadiske poruke rezultirati samoprezentacijom muslimana i njihove religije..., te da će ispraviti pogrešnu sliku o islamu i širiti njegove vrijednosti..." Posebno je značajno i originalno ukazivanje autora Asmira Salihovića da "...islam na pripadnike drugih religijskih tradicija gleda, ne kao na "druge nazore" koje mora trpjeti, već kao na činjenicu de jure, čija legitimnost nije samo društveno-politička, ni kulturna, ni civilizacijska, nego prije svega religijska", čime se snažno potencira multi-civilizacijska i multi-kulturna filozofija islama, utemeljena na Kur'anu dakle, na riječi Božijoj.

Danas, kada živimo u svijetu u kojem se propagira mono-kulturni koncept dominacije samo jedne civilizacijske matrice, odnosno jedinstvenog političkog, ideološkog i ekonomskog modela koji se nastoji nametnuti kao univerzalno obavezujući za sve ostale, sistematski se forsira filozofija netrpeljivosti prema Drugom, direktno suprotna duhu islama. Upravo se ovdje krije osnovni motiv islamofobije i anti-islamizma, koji su zapravo smišljeni pokušaji da se sopstveni radikalno negativni odnos prema Drugom prikrije, a da se islam kompromituje optužbama za navodnu netrpeljivost prema Drugom. Ova knjiga Asmira

Salihovića uvjerljivo dekonstruiše tu ideološku i političku podvalu, uspostavljajući neprikosnoveni autoritet istine činjenica. U tom kontekstu, ona predstavlja prijeko potreban, dobrodošao i izuzetno značajan prilog afirmaciji autentičnog duha islama kao religije, koja je u biti konstituisana na pretpostavci postojanja Drugog i Drugih i njihovom doslijednom uvažavanju.

Akademik Ferid Muhić